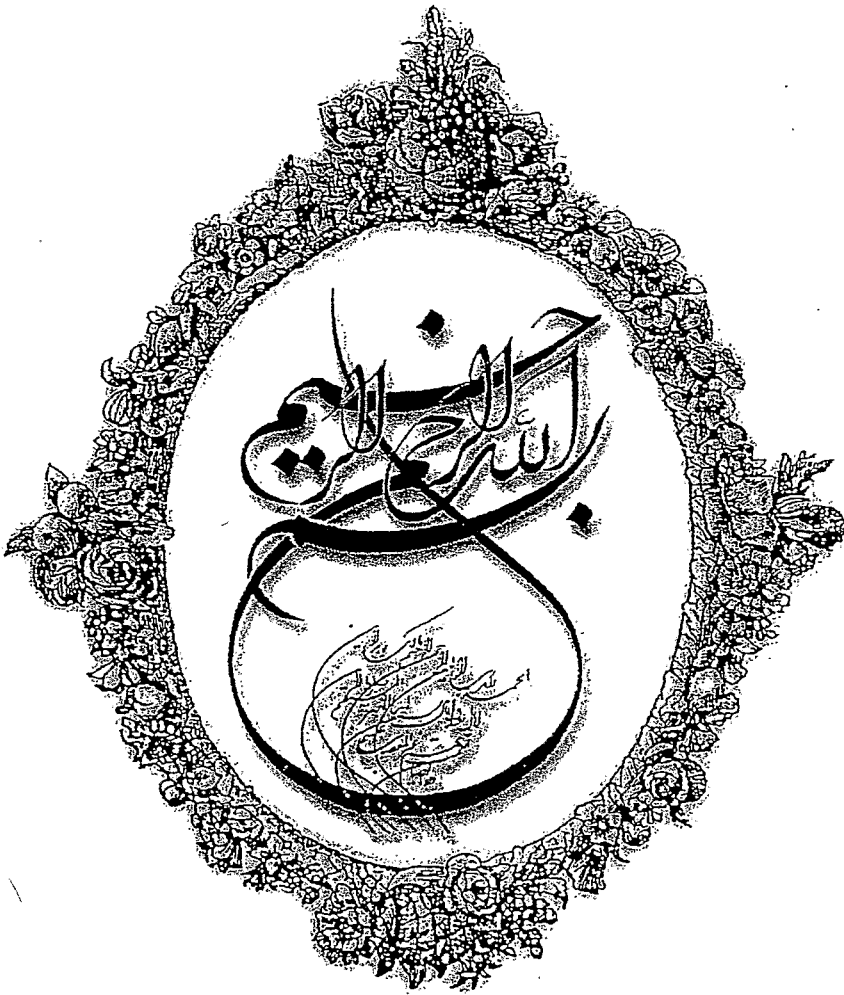

2
1

۱۴۲۵

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته روانشناسی بالینی کودک

عنوان پایان نامه:

اثر آموزش سبک محاوره‌ی بسط یافته و محتوای غنی هیجانی به
مادران در افزایش حافظه خود واقعه نگاری و آگاهی هیجانی
کودکان پیش دبستانی

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر محمد علی مظاہری

استاد مشاور:

سرکار خانم دکتر کارینه طہماسیان

پژوهشگر:

مائدہ ابوطالبی

زمستان ۱۳۸۸

داور داخلی:

سرکار خانم دکتر سیما فردوسی

داور خارجی:

جناب آقای دکتر علیرضا مرادی

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفہ
پشاور

۱۳۸۹ / ۷ / ۲۲

۱۴۲۸۵۴

تقدیم به پدر و مادرم

که در تمامی لحظات با عشق بی دریغ شان روشنگر
راهم بوده‌اند.

با سپاس از:

اساتید گرانقدرم جناب آقای دکتر مظاهری و سرکار خانم
دکتر طهماسیان، که با راهنمایی‌ها و مساعدت‌های آنان
بود که این پژوهش به بار نشست. و با سپاس از تمامی
عزیزانی که من را در این راه همراهی کرده‌اند. خصوصا
خاله‌های عزیزم که آخرین قدم‌ها با کمک‌های آنان میسر
شد.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: کلیات تحقیق
۱-۱-۱-۱	مقدمه ۲
۱-۲-۱	تعریف و بیان مساله اصلی تحقیق ۳
۱-۳-۱	ضرورت انجام پژوهش ۷
۱-۴-۱	اهداف ۸
۱-۴-۱-۱	اهداف کلی ۸
۱-۴-۱-۲	اهداف ویژه ۸
۱-۵-۱	فرضیه‌های پژوهش ۹
۱-۵-۱-۱	فرضیه‌های اصلی ۹
۱-۵-۱-۲	فرضیه‌ها فرعی ۹
۱-۶-۱	متغیرها و تعریف عملیاتی آنها ۱۰
۱-۶-۱-۱	تعاریف نظری ۱۰
۱-۶-۱-۲	تعاریف عملیاتی ۱۱

فصل دوم: پیشینه پژوهش

- ۱-۲-۱- مقدمه ۱۳
- ۲-۲-۲- چهار چوب نظری اجتماعی- فرهنگی ۱۳
- ۲-۲-۳- حافظه خود واقعه نگاری ۱۶
- ۲-۳-۱- تعریف حافظه خود واقعه نگاری ۱۶
- ۲-۳-۲- پدیدایی حافظه خود واقعه نگاری ۱۷
- ۲-۳-۳- اهمیت حافظه خود واقعه نگاری ۲۰
- ۲-۳-۴- تاثیر سبک محاوره والدین بر روی حافظه خود واقعه نگاری کودکان ۲۲
- ۲-۳-۴-۱- یافته های طولی ۲۴
- ۲-۳-۴-۲- یافته های آزمایشی ۲۵
- ۲-۴-۲- سبک محاوره والدین ۳۱
- ۲-۴-۱- عناصر فردی سبک محاوره بسط دهنده ۳۳
- ۲-۴-۲- میزان بسط دهندگی سؤالات بسته پاسخ ۳۴
- ۲-۴-۳- نقش خصوصیات کودک در سبک محاوره ۳۵
- ۲-۳-۴-۱- تاثیر مشارکت کودک در سبک محاوره و یادآوری ۳۶
- ۲-۳-۴-۲- تاثیر خلق و خوی کودک بر روی سبک محاوره ۳۶
- ۲-۳-۴-۳- تاثیر جنسیت کودک بر روی سبک محاوره ۳۷
- ۲-۳-۴-۴- رابطه بین دلبستگی و سبک محاوره ۳۸
- ۲-۴-۴- تاثیر خصوصیات فردی مادر در سبک محاوره ۳۸
- ۲-۴-۴-۱- تاثیر سطح اجتماعی اقتصادی بر سبک محاوره ۳۸

- ۳۹ ..... ۲-۴-۴-۲- تاثیر فرهنگ بر روی سبک محاوره
- ۴۰ ..... ۲-۵- دانش هیجانی
- ۴۰ ..... ۲-۵-۱- تحول دانش هیجانی
- ۴۱ ..... ۲-۵-۲- اهمیت دانش هیجانی برای کودکان پیش دبستانی
- ۴۲ ..... ۲-۵-۳- گفتگو در مورد تجربیات هیجانی
- ۴۳ ..... ۲-۵-۴- عوامل اثر گذار بر روی دانش هیجانی
- ۴۳ ..... ۲-۵-۴-۱- تاثیر جنسیت بر روی دانش هیجانی
- ۴۴ ..... ۲-۵-۴-۳- تاثیر فرهنگ بر روی دانش هیجانی
- ۴۵ ..... ۲-۵-۵- ارتباط بین دانش هیجانی، زبان، و نظریه ذهن
- ۲-۵-۶- یافته های پژوهشی: گفتگوی والد- کودک در مورد هیجان ها و
- ۴۷ ..... دانش هیجانی
- ۲-۶- یکپارچه کردن اطلاعات در مورد گفتگو در مورد تجربیات، حافظه خود
- ۴۸ ..... واقع‌نگاری و دانش هیجانی: پژوهش حاضر

فصل سوم: روش پژوهش

- ۵۰ ..... ۳-۱- مقدمه
- ۵۰ ..... ۳-۲- طرح کلی پژوهش
- ۵۰ ..... ۳-۳- جامعه، نمونه و روش نمونه گیری
- ۵۱ ..... ۳-۴- ابزارهای پژوهش
- ۵۱-۵۵ ..... - ابزارها و پروتکل آموزش

- ابزار سنجش سبک معاوره ی مادر ۵۵
- ابزار سنجش حافظه کودک ۵۶
- تکلیف بیان علت هیجان ۵۷
- خرده آزمون گنجینه لغات ۵۷
- فرم مشخصات دموگرافیک ۵۸
- ۳-۵- مراحل اجرایی پژوهش ۵۸
- ۳-۶- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات ۵۹

فصل چهارم: توصیف و تحلیل داده های پژوهش

- ۴-۱- مقدمه ۶۱
- ۴-۲- توصیف و داده های جمعیت شناختی نمونه ۶۱
- ۴-۳- بررسی آماری فرضیه ها ۶۲-۷۶
- ۴-۴- یافته های جانبی ۷۶

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

- ۵-۱- مقدمه ۸۰
- ۵-۲- بحث در یافته های پژوهش ۸۰-۸۷
- ۵-۳- جمع بندی ۸۷
- محدودیت هایی پژوهش ۸۸
- پیشنهادهایی برای پژوهش های آتی ۸۸
- منابع ۹۰-۱۰۳

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۴-۱- میانگین و انحراف استاندارد سن کودکان	۶۱
جدول ۴-۲- فراوانی دختران و پسران در دو گروه	۶۲
جدول ۴-۳- میانگین و انحراف استاندارد تحصیلات مادران	۶۲
جدول ۴-۴- داده‌های توصیفی تعامل زمان در گروه برای سخنان بسط دهنده	
بالای مادران	۶۳
جدول ۴-۵- آزمون اثرات درون گروهی و بین گروهی برای سخنان بسط دهنده	
بالای مادران	۶۳
جدول ۴-۶- مقایسه میانگین نمرات D در دو گروه	۶۴
جدول ۴-۷- داده‌های توصیفی تعامل زمان در گروه برای محتوای هیجانی	
محاوره مادران	۶۵
جدول ۴-۸- آزمون اثرات درون گروهی و بین گروهی برای محتوای هیجانی	
محاوره مادران	۶۵
جدول ۴-۹- داده‌های توصیفی تعامل زمان در گروه برای حافظه کودکان حین محاوره با	
آزماینده	۶۷
جدول ۴-۱۰- آزمون اثرات درون گروهی و بین گروهی برای حافظه کودکان حین صحبت با	
آزماینده	۶۷

- جدول ۴-۱۱- داده‌های توصیفی تعامل زمان در گروه برای دانش هیجانی کودکان ۶۸
- جدول ۴-۱۲- آزمون اثرات درون گروهی و بین گروهی برای دانش هیجانی کودکان ۶۹
- جدول ۴-۱۳- آزمون اثرات درون گروهی و بین گروهی برای چهار هیجان اصلی
کودکان ۷۰
- جدول ۴-۱۴- داده‌های توصیفی تعامل زمان در گروه برای سخنان بسط دهنده بالای
کودکان ۷۱
- جدول ۴-۱۵- آزمون اثرات درون گروهی و بین گروهی برای سخنان بسط دهنده بالای
کودکان ۷۱
- جدول ۴-۱۶- مقایسه میانگین نمرات D در دو گروه ۷۲
- جدول ۴-۱۷- داده‌های توصیفی تعامل زمان در گروه برای محتوی هیجانی محاوره
کودکان ۷۳
- جدول ۴-۱۸- آزمون اثرات درون گروهی و بین گروهی برای محتوی هیجانی محاوره
کودکان ۷۳
- جدول ۴-۱۹- داده‌های توصیفی تعامل زمان در گروه برای سخنان بسط دهنده پایین
مادران ۷۵
- جدول ۴-۲۰- آزمون اثرات درون گروهی و بین گروهی برای سخنان بسط پایین
مادران ۷۵
- جدول ۴-۲۱- همبستگی بین متغیرهای حافظه کودکان و خزانه لغات ۷۶

جدول ۴-۲۲- همبستگی بین متغیرهای حافظه کودکان و تحصیلات مادران ۷۷

جدول ۴-۲۳- همبستگی بین متغیرهای حافظه کودکان و جنسیت ۷۷

فهرست نمودارها

نمودار ۴-۱- سخنان بسط دهنده بالای مادران در پیش آزمون، پس آزمون،

پیگیری ۶۴

نمودار ۴-۲- محتوای هیجانی محاوره مادران در پیش آزمون، پس آزمون،

پیگیری ۶۶

نمودار ۴-۳- حافظه کودکان حین صحبت با آزماینده در پیش آزمون، پس آزمون،

پیگیری ۶۸

نمودار ۴-۴- دانش هیجانی کودکان در پیش آزمون، پس آزمون، پیگیری ۶۹

نمودار ۴-۵- سخنان بسط دهنده بالای کودکان در پیش آزمون، پس آزمون، پیگیری ۷۲

نمودار ۴-۶- محتوای هیجانی کودکان حین صحبت با مادر در پیش آزمون، پس آزمون،

پیگیری ۷۴

نمودار ۴-۷- سخنان بسط پایین مادران در پیش آزمون، پس آزمون، پیگیری ۷۶

چکیده: هدف پژوهش حاضر آموزش سبک محاوره‌ی بسط یافته و محتوای غنی هیجانی به مادران، و بررسی اثر بخشی آن بر روی حافظه‌خود واقعه نگاری و آگاهی هیجانی کودکان پیش‌دبستانی بود. نمونه مورد پژوهش شامل ۳۴ زوج مادر و کودک (۱۳ دختر، ۲۱ پسر) بود که به شیوه نمونه‌گیری در دسترس از مهدکودکی در شهر اصفهان انتخاب شده بودند. کودکان ابتدا (با میانگین سنی ۵۹ ماه) بر اساس نمرات زبان، سپس بر اساس جنسیت، سن، و تحصیلات مادران با یکدیگر هم‌تا شدند. آنها بر اساس تصادف به دو گروه آزمایشی و کنترل تقسیم گردیدند. برای آموزش سبک محاوره بسط یافته و محتوای غنی هیجانی از مادران گروه آزمایشی خواسته شد که حین محاوره با کودکانشان از پنج شیوه: استفاده از افعال پرسشی "کی، کجا، چرا، چه کسی، چی یا چگونه"، ربط دادن واقعه زمان حال به تجربیات قبلی یا دانسته‌های کودک، دنبال کردن آنچه که کودک می‌گوید و انجام می‌دهد، تشویق و تحسین رفتار و گفتار کودک، و گفتگو در مورد هیجان‌ها و علت‌هایشان، استفاده نمایند. نتایج نشان داد که مادران و کودکان گروه آموزشی نسبت به مادران و کودکان گروه کنترل در پس‌آزمون به میزان بیشتری از عناصر سبک بسط یافته استفاده می‌کردند. مادران و کودکان گروه آموزشی نسبت به مادران و کودکان گروه کنترل در پس‌آزمون و پیگیری به میزان بیشتری در مورد هیجان‌ها و علت‌هایشان صحبت می‌کردند. میزان یادآوری و دانش هیجانی کودکان دو گروه در پس‌آزمون و پیگیری تفاوت معناداری نداشت. اثرگذاری آموزش سبک و محتوای محاوره به مادران با نتایج پژوهش‌های پیشین هماهنگ است، و راهی نوین برای ارتقاء مهارت‌های کودکان از طریق آموزش به مادران برای پژوهش‌گران و متخصصان بالینی باز کرده است.

واژه‌های کلیدی: آموزش سبک محاوره، سبک محاوره بسط یافته بالا، سبک محاوره بسط یافته پایین،

حافظه شرح حال، دانش هیجانی

فصل اول: کلیات تحقیق

سالهای پیش از دبستان، سن سه تا شش سال، دوران حساسی برای تحول مهارت‌های شناختی-اجتماعی کودکان هستند. مهارت‌های حافظه‌ای، از جمله آنهایی که زیر بنای حافظه خود واقعه نگاری هستند، در طول این دوره تحول می‌یابند (نلسون^۱ و فویش^۲، ۲۰۰۴). بطور کلی کودکان ۴ و ۵ ساله می‌توانند اتفاقات مربوط به یکسال قبل را به یاد بیاورند و بیان کنند (پترسون^۳، ۲۰۰۲؛ سالومن^۴ و پیپ^۵، ۲۰۰۰). نظریه ذهن و دانش هیجانی نیز در این دوران رشد می‌کنند، در سال‌های اولیه کودکان تنها هیجان‌های ساده را می‌شناسند و جلوه‌های این هیجان‌ها را تشخیص می‌دهند، درک کودکان از هیجان‌های پیچیده و علت هیجان‌ها بین ۳ تا ۵ سالگی به سرعت پیشرفت می‌کند (دنهام^۶، ۱۹۹۸؛ هاگس^۷ و دان^۸، ۲۰۰۲؛ پونز^۹، لاسون^{۱۰}، هریس^{۱۱}، و دروسنی^{۱۲}، ۲۰۰۴؛ ولمن^{۱۳}، کراس^{۱۴}، و واتسون، ۲۰۰۱). به علاوه مهارت‌های متعدد دیگری نیز در این دوره تحول می‌یابند، از جمله مهارت‌های زبانی و مهارت‌های سواد آموزی اولیه که برای خواندن و نوشتن در آینده ضروری هستند (وایت هارست^{۱۵} و لانگی گان^{۱۶}، ۱۹۹۸).

گسترش اولیه این مهارت‌ها برای جنبه‌های شناختی، اجتماعی، هیجانی زندگی کودکان مهم و ضروری هستند. برای مثال دانش هیجانی یکی از مهترین مولفه‌های خود تنظیمی هیجانی بشمار

---

¹ Nelson
² Fivush
³ Peterson
⁴ Salmon
⁵ Pipe
⁶ Denham
⁷ Hughes
⁸ Dunn
⁹ Pons
¹⁰ Lawson
¹¹ Harris
¹² de Rosnay
¹³ Wellman
¹⁴ Cross
¹⁵ Whitehurst
¹⁶ Lonigan

می‌رود و خود تنظیمی هیجانی ابزاری مهم برای خودگردانی است، و عملکرد اجتماعی کودکان را در مدرسه پیش بینی می‌کند (ایزنبرگ^{۱۷}، اسمیت^{۱۸}، سادوسکی^{۱۹}، و اسپینراد^{۲۰}، ۲۰۰۴).

مجموعه وسیعی از پژوهش‌ها پیشنهاد می‌کنند که شیوه‌ایی که والدین در مورد تجربیات با کودکان صحبت می‌کنند، شامل سبک و محتوای، تحول حافظه خود واقعه نگاری را تحت تاثیر قرار می‌دهد (رزی^{۲۱} و نیوکامب^{۲۲}، ۲۰۰۷؛ ورهام^{۲۳}، ۲۰۰۷؛ رزی، هادن^{۲۴} و فویش، ۱۹۹۳). همچنین پژوهش‌های اخیر بیان می‌کنند که سبک و محتوای گفتگوی والدین در مورد تجربیات ممکن است دانش هیجانی کودکان را تحت تاثیر قرار دهد (فویش، ۲۰۰۶؛ ورهام، ۲۰۰۷؛ نلسون و فویش، ۲۰۰۴).

۲-۱- تعریف و بیان مساله اصلی تحقیق

حافظه خود واقعه نگاری، شامل حافظه‌ی فرد برای وقایع شخصی مهم و خاص زندگی است (نلسون و فویش، ۲۰۰۴). نلسون (۱۹۹۶) حافظه خود واقعه نگاری را اینگونه توصیف کرده است " ... حافظه‌ی دراز مدت و دارای ترتیب زمانی برای وقایع مهم زندگی فرد " (صفحه ۱۶۲). خاطراتی که فرد به یاد می‌آورد نه تنها در مورد وقایع اطلاعات می‌دهند؛ بلکه در مورد علایق، توانایی‌ها، اولویت‌ها و ارزش‌های فرد هم اطلاعاتی فراهم می‌آورند (کوک رافت^{۲۵} و رزی، ۲۰۰۸). اطلاعات حافظه خود واقعه نگاری برای افراد مهم و معنادار هستند، به همین دلیل افراد به یادآوری و گفتگو در مورد آن‌ها با دیگران علاقه مند هستند. این حافظه برای هویت فردی و سلامت روانی حیاتی است (وانگ^{۲۶}، ۲۰۰۸). حافظه خود واقعه نگاری ساختار خلاق دارد که بواسطه تعاملات اجتماعی بوجود می‌آید. محاوره‌هایی که کودکان با والدینشان در مورد تجربیات گذشته دارند؛ یک

¹⁷ Eisenberg

¹⁸ Smith

¹⁹ Sadovsky

²⁰ Spinrad

²¹ Reese

²² Newcombe

²³ Wareham

²⁴ Haden

²⁵ Cockcroft

²⁶ Wang

منبع مهم برای حافظه خود واقعه نگاری است (فویش و فرام هاف^{۲۷}، ۱۹۸۸؛ مک کیبله^{۲۸} و پترسون، ۱۹۹۱؛ بولاند^{۲۹} و هادن، ۲۰۰۳؛ کلیولند^{۳۰}، رزی و گرولنیک^{۳۱}، ۲۰۰۷؛ ورهام و سالومن، ۲۰۰۶؛ رزی و نیو کامب، ۲۰۰۷).

پژوهش‌گران سبک محاوره والدین با کودکانشان در مورد تجربیات گذشته^{۳۲} را به دو دسته بسط دهنده بالا^{۳۳} و پایین^{۳۴} تقسیم می‌کنند (فویش، ۱۹۹۴؛ فویش و فرام هاف، ۱۹۸۸؛ مک کیبله و پترسون، ۱۹۹۱؛ رزی و فویش، ۱۹۹۳؛ رزی، هادن، و فویش، ۱۹۹۳؛ هادن، ۱۹۹۸؛ بولاند و هادن، ۲۰۰۳؛ نیو کامب و رزی، ۲۰۰۴؛ ورهام و سالومن، ۲۰۰۶؛ فویش و هادن، ۲۰۰۶؛ رزی و نیو کامب، ۲۰۰۷؛ ورهام، ۲۰۰۷). والدین با سبک محاوره‌ی بسط دهنده بالا از طریق استفاده از سؤالات باز پاسخ (معمولا با استفاده از افعال پرسشی مانند چی، چه وقت، چگونه، چرا، چه کسی، و کجا) به حافظه کودک سازمان می‌دهند. این والدین از کودکان در بیان دیدگاه‌هایشان حمایت می‌کنند و به دنبال کردن روش کودک در هنگام صحبت از تجربیات گذشته تمایل دارند. در مقابل والدین با سبک محاوره‌ی بسط دهنده پایین آنقدر سؤال‌های خود را تکرار می‌کنند تا کودک جوابی که مورد نظر آنها است را بیان کند؛ همچنین آنها زمانی که نقطه نظر و روش کودک با نقطه نظر و روش خودشان هماهنگ نیست آن را بی ارزش می‌سازند (کلیولند، رزی و گرولنیک، ۲۰۰۷). تفاوت‌های فردی مادران در چگونگی سازماندهی محاوره با کودکان پیش دبستانی در مورد تجربیات مشترک گذشته، علاوه بر تحول مهارت‌های حافظه خودواقعه نگاری کودکان (رزی و نیوکامب، ۲۰۰۷؛ ورهام، ۲۰۰۷؛ رزی، هادن و فویش، ۱۹۹۳)، با فهم آنها از هیجان‌ها نیز ارتباط دارد (فویش، ۲۰۰۶؛ ورهام، ۲۰۰۷؛ نلسون و فویش، ۲۰۰۴؛ ورهام و سالومن، ۲۰۰۶). دانش هیجانی کودکان

²⁷ Fromhoff

²⁸ McCabe

²⁹ Boland

³⁰ Cleveland

³¹ Grolnick

³² Reminiscing Style

³³ High Elaborative Style

³⁴ Low Elaborative Style

بوسیله آگاهی و فهم حالت، ابراز، علت، و پیامد هیجان‌های خود و دیگران مشخص می‌شود (دنهام، ۱۹۹۸). دانش هیجانی بخش حیاتی تحول هیجان در کودکی است؛ و زیر بنای تعامل اجتماعی موفقیت آمیز است (نلسون، ۲۰۰۸). پژوهش‌های اندکی تاثیر سبک محاوره مادران در هنگام صحبت در مورد تجربیات گذشته را بر روی تحول دانش هیجانی کودکان سنجیده‌اند (ورهام، ۲۰۰۷). با توجه به برجستگی هیجان در وقایعی که به یاد می‌آوریم، و رابطه بین ارجاع به هیجان‌ها در والدین و کودکان، محاوره در مورد تجربیات گذشته می‌تواند یک فرصت مفید برای تحول دانش هیجانی کودکان باشد (دنهام و بارتان^{۳۵}، ۲۰۰۳). در صورتی که دانش هیجانی از طریق محاوره در مورد تجربیات گذشته تحول یابد، برخی از روش‌های محاوره در مورد تجربیات گذشته ممکن است موثرتر باشند. پژوهش‌ها نشان دادند که توضیح علت هیجان‌ها در طول محاوره در مورد وقایع گذشته نسبت به سایر ارجاعات هیجانی برای تحول دانش هیجانی کودکان مهم‌تر هستند (ورهام، ۲۰۰۷). زمانی که کودکان با والدینشان در مورد تجربیات گذشته صحبت می‌کنند؛ اطلاعات مهمی را در مورد هیجان‌ها درونی می‌کنند و در نتیجه تحول دانش هیجانی‌شان تسهیل می‌شود (ولج-راس^{۳۶} و همکاران، ۱۹۹۹). در صورتی که کودکان اطلاعات مهمی در مورد هیجان‌ها در طول گفتگو با والدینشان در مورد تجربیات مهم شخصی گذشته درونی می‌کنند؛ بنابراین سبک محاوره والدین در زمان گفتگو در مورد تجربیات گذشته، میزان یا حدود این درونی شدن را تحت تاثیر قرار می‌دهد. فرزندان مادرانی که در محاوره‌هایشان در مورد تجربیات گذشته بسط دهنده بالا هستند؛ نسبت به کودکان مادران با سبک محاوره ی بسط دهنده پایین، روایت‌های خودواقعه نگاری منسجم‌تر و با ابراز هیجانی بیشتر بیان می‌کنند. همچنین این کودکان فهم بهتری از "خود"^{۳۷} نشان می‌دهند و هیجان‌اتشان را بهتر می‌توانند تنظیم کنند (فویش، و همکاران، ۲۰۰۶). مادران با سبک محاوره ی بسط دهنده بالا نسبت به مادران با سبک محاوره ی بسط دهنده پایین

³⁵ Burton

³⁶ Welch-Ross

³⁷ self

در طول گفتگو در مورد تجربیات گذشته در مورد هیجان‌ها با جزئیات بیشتر و به شیوه بسط یافته- تر همراه با توضیح علت و پیامد هیجان‌ها گفتگو می‌کنند. پژوهش‌ها نشان دادند که گفتگو در مورد علت هیجان‌ها در جریان زندگی روزمره نسبت به صحبت کلی راجع به هیجان‌ها یا پرگویی کلی، پیش بینی کننده قوی‌تری برای دانش هیجانی است (برای مثال براون^{۳۸} و دان، ۱۹۹۶؛ گارنر^{۳۹} و همکاران، ۱۹۹۷؛ مارتین^{۴۰} و گرین^{۴۱}، ۲۰۰۵). تامپسون^{۴۲} و همکاران (۲۰۰۳) نوع ارجاع هیجانی که مادران استفاده می‌کردند را با عمق بیشتری بررسی کردند و دریافتند که مادران با سبک محاوره‌ی بسط دهنده بالا به میزان بیشتری نسبت به مادران با سبک محاوره‌ی بسط دهنده پایین در مورد علت، پیامد، و تعاریف هیجان‌ها گفتگو می‌کنند. از آنجایی که مادران با سبک محاوره‌ی بسط دهنده بالا کودکان را بصورت فعال درگیر گفتگو در مورد هیجان‌ها می‌کنند؛ احتمالاً به میزان بیشتری نسبت به مادران با سبک محاوره‌ی بسط دهنده پایین تحول دانش هیجانی را در کودکان تسهیل می‌کنند.

هدف این پژوهش بررسی تحول حافظه خود واقعه نگاری و دانش هیجانی از طریق گفتگو در مورد تجربیات گذشته است. دامنه‌ی وسیعی از پژوهش‌ها (رزى و نیوکامب، ۲۰۰۷؛ ورهام، ۲۰۰۷؛ رزى، هادن و فویش، ۱۹۹۳) نشان دادند که شیوه‌ای (شامل محتوای و سبک) که والدین با کودکان در مورد تجربیات گذشته گفتگو می‌کنند؛ تحول حافظه خود واقعه نگاری را تحت تاثیر قرار می‌دهد. به علاوه پژوهش‌های جدید (ورهام، ۲۰۰۷؛ وانگ، ۲۰۰۸) پیشنهاد می‌کنند که سبک و محتوای گفتگوی والدین در مورد تجربیات گذشته تحول فهم کودکان از هیجان‌ها را نیز تحت تاثیر قرار می‌دهد. تا جایی که پژوهش‌گر اطلاع دارد تا به حال در زمینه آموزش سبک محاوره بسط دهنده بالا به مادران در ایران تنها یک پژوهش انجام گرفته است. با توجه به اثرات وسیع سبک

---

³⁸ Brown

³⁹ Garner

⁴⁰ Martin

⁴¹ Green

⁴² Thompson

محاوره مادران بر روی تحول مهارت‌های شناختی، اجتماعی و هیجانی کودکان هدف پژوهش حاضر آموزش سبک محاوره‌ی بسط یافته و محتوای غنی هیجانی به مادران و بررسی تاثیرگذاری آن بر روی تحول حافظه خود واقعه نگاری و آگاهی هیجانی در کودکان پیش‌دبستانی است.

۳-۱- ضرورت انجام پژوهش

در صورتی که حافظه خود واقعه نگاری ضعیف یا ناکامل باشد، افراد ممکن است هم از یک منبع غنی یادگیری از گذشته برای هدایت رفتار حاضر و هم از معنی روابط اجتماعی محروم شوند (ورهام و سالومن؛ ۲۰۰۶). نظریه پردازان معتقدند که حافظه خود واقعه نگاری عمیقا با خودپنداره، و نیز هدایت و جهت‌دهی رفتار کنونی فرد مرتبط است. خصوصا زمانی که این حافظه روی هیجان‌ها متمرکز شود؛ به کارکردهای اجتماعی زیربنایی شامل حفظ صمیمیت یاری می‌رساند (ورهام، ۲۰۰۷). با توجه به اینکه دانش هیجانی یک مولفه مهم تنظیم هیجانی است (ورهام، ۲۰۰۷)، جای تعجب نیست که توانایی کودکان برای تنظیم ابراز هیجان‌اتشان در طول دوره پیش دبستان همراه با رشد دانش هیجانی، افزایش می‌یابد (بروفی^{۴۳} و دان، ۲۰۰۲؛ دنهام، ۱۹۹۸). تنظیم هیجانی در دوران پیش‌دبستانی یک ابزار مهم برای حفظ خویشتن‌داری است، و کارکرد اجتماعی کودکان را در مدرسه پیش‌بینی می‌کند (ایزنبرگ، اسمیت، سادواسکای، اسپینرد، ۲۰۰۴). پژوهش‌های پیشین بر روی محاوره‌ی مادر- کودک در مورد تجربیات گذشته نشان دهنده‌ی این هستند که ماهیت و سبک صحبت مادر با کودک در مورد تجربیات گذشته تاثیرات کوتاه مدت و بلند مدتی بر روی یادآوری کودکان (هادن، هاین^{۴۴}، و فویش، ۱۹۹۷؛ پترسون و مک کیبله، ۱۹۹۱؛ رزی و همکاران، ۱۹۹۳) و دانش هیجانی (ورهام، ۲۰۰۷) آنها دارد. به‌علاوه پژوهش‌های جدیدتر (پترسون و مک کیبله؛ بولاند و هادن، ۲۰۰۳؛ نیو کامب و رزی، ۲۰۰۷؛ ورهام، ۲۰۰۷) سبک محاوره بسط دهنده را به مادران آموزش دادند و اثر آن را بر روی سبک محاوره مادران و حافظه خود واقعه نگاری و دانش

⁴³ Brophy

⁴⁴ Haine

هیجانی کودکان بررسی نموده‌اند. نتایج این پژوهش‌ها بیانگر این نکته بودند که سبک محاوره بسط دهنده را می‌توان به مادران آموزش و از طریق این آموزش‌ها حافظه و دانش هیجانی کودکان را ارتقاء داد. با توجه به اهمیت حافظه خودواقعه نگاری و دانش هیجانی و نقش کلیدی سبک محاوره مادر در تحول این مهارت‌ها تهیه و تدوین بسته آموزشی جهت آموزش سبک محاوره بسط یافته و غنی هیجانی به مادران ضروری به نظر می‌رسد. در این راستا بسته آموزشی پژوهش ابوطالبی و طهماسیان (زیر چاپ) تکمیل شد و برای آموزش سبک محاوره بسط یافته و غنی هیجانی به مادران مورد استفاده قرار گرفت.

۴-۱- اهداف

۱-۴-۱- اهداف کلی

۱- تعیین اثر بخشی آموزش سبک محاوره‌ی بسط یافته و محتوای غنی هیجانی بر سبک و محتوای محاوره مادران

۱- تعیین اثر بخشی آموزش سبک محاوره‌ی بسط یافته و محتوای غنی هیجانی بر افزایش حافظه خود واقعه نگاری کودکان پیش دبستانی

۲- تعیین اثر بخشی آموزش سبک محاوره‌ی بسط یافته و محتوای غنی هیجانی بر افزایش دانش هیجانی کودکان پیش دبستانی

۲-۴-۱- اهداف ویژه

۱- تعیین اثر آموزش بر افزایش سخنان بسط دهنده بالای مادران گروه آموزش

۲- تعیین اثر آموزش بر افزایش محتوای هیجانی محاوره مادران گروه آموزش

۳- تعیین اثر آموزش سبک محاوره‌ی بسط یافته و محتوای غنی هیجانی بر روی افزایش

حافظه خود واقعه نگاری کودکان